УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Датум 7.6.2022.

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао комисију

На седници одржаној 26. маја 2022. године одлуком 1812/1 Наставно-научног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду образована је комисија за оцену подобности докторанта Јелене Самарџић.

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назив уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назива факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. др Ана Кузмановић Јовановић, редовна професорка, Наука о језику (Шпански језик), Анализа дискурса, 9.6.2021. Филолошки факултет Универзитета у Београду
2. Др Јелена Филиповић, редовна професорка, 10.12.2010. Наука о језику (Шпански језик), Социолингвистика, Филолошки факултет Универзитета у Београду
3. др Валентина Бошковић, доценткиња, 30.9.2021. Наука о језику (Англистика), Универзитет Сингидунум, Београд

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Кандидаткиња је рођена 17.10.1986. у Котору. Основну школу је завршила у родном Рисну, након чега је завршила језички смјер Гимназије у Котору. Високошколско образовање је успијешно завршила на Филозофском Факултету у Никшићу, на смјеру за енглески језик и књижевност. Одмах након завршених специјалистичких студија, почела је свој радни ангажман у *Оксфорд* школи за стране језике као предавач енглеског и италијанског језика. Магистарску тезу из области методике наставе страних језика је одбранила 2012. године, када је почела и рад на Факулету за медитеранске пословне студије у Тивту и Поморском факултету у Бару. Осим у формалној настави са студентима, Јелена је на датим факултетима ангажована и у Центрима за обуку помораца, као предавач за поморски енглески језик. Докторске академске студије на Факултету у Београду је уписала академске 2014/15. године, када је и освијестила да је критичка социолингвистика је њено најуже поље интересовања, нарочито када је ријеч о односу црногорског друштва, које своје традиционалне оквире покушава прилагодити евроатлантским интеграцијама, и црногорског језика, који је званично прокламован тек прије деценију и по. Мајка је двоје дјеце, од три и четири године.

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Кандидаткиња је учествовала на I НАУЧНОЈ КОНФЕРЕНЦИЈИ ЗА МЛАДЕ ИСТРАЖИВАЧЕ И ДОКТРОРАНДЕ, *Савремени токови у изучавању језика, књижевности и културе*, са радом „Медијска писменост у Црној Гори, са акцентом на кампању *Бирајмо шта гледамо*“ (у штампи, биће објављен до краја 2022. године)

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом у биографију и библиографију кандидата, комисија сматра да кандидаткиња, Јелена Самарџић, испуњава све услове за израду докторске дисертације.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА
НАПОМЕНА:

За ментора је предложен/а др Ана Кузмановић Јовановић, редовна професорка Филолошког факултета у Београду, Катедра за иберијске студије.

Библиографија ментора са најмање 5 јединица релевантних за област из које се ради докторска дисертација.

1. Políticas lingüísticas sensibles al género y la deconstrucción de género en los manuales de ELE, Verba Hispánica, *XXIII,* 2015, 103-121(коауторка Милица Ђуричић)
2. Los roles de género y los manuales de E/LE: ¿Perpetuación de estereotipos o cambio de ideología?, en Pejovic, A. et al. Estudios hispánicos en la cultura y ciencia serbias. Kragujevac: FILUM, 2016, 339-348. ISBN 978-86-85991-98-1
3. ¿Manuales sexistas, aula sexista? El papel de docentes en la promoción de la igualdad de géneros en el aula de ELE, *Colindancias* 7, 2016, 209-224 (коауторка Милица Ђуричић)
4. Gender in advertising: new masculinities as a challenge to hegemonic gender representations in Serbian food advertisement, Nuevos estudios sobre comunicación social, Santiago de Cuba: Centro de Lingüística Aplicada, 2017, 681-686, ISBN 978-959-7174-32-5
5. Filipović, Jelena & Ana Kuzmanović Jovanović (2019). Serbian Gender Linguistics, in: Dennis Scheller-Boltz (ed.) *Language Policies in the Light of Antidiscrimination and Political Correctness: Tendencies and Changes in the Slavonic Languages* (Wiener Slawistischer Almanach 84), Frankfurt am Main: Peter Lang, 179-198.
6. Родне идеологије у уџбеницима шпанског као страног језика: стереотипи или феминизација? У: Половина, В. и Б. Ковачевић (ур.). Примењена лингвистика данас - језик, књижевност и интердисциплинарност. Београд: ДПЛС, Филолошки факултет, 2020, стр. 155-166. ISBN 978-86-6153-610-6 DOI https://doi.org/10.18485/dpls_pld.2020.6
7. Filipović, J. & A. Kuzmanović Jovanović (2020). Critical approach to intercultural education and foreign language learning and teaching: neoliberal gender ideologies in textbooks of Spanish as a foreign language. Porta Linguarum, 34, 55-74, ISSN paper edition: 16977467, ISSN digital edition: 2695-8244

Комисија сматра да Ана Кузмановић Јовановић **испуњава све услове за ментора ове**

докторске дисертације за област критичка анализа дискурса.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ:

ОЦЕНА:

1. Формулације назива тезе

Комисија закључује да је радни назив тезе Родне идеологије у савременим црногорским медијима – кроз критичку анализу телевизијског дискурса **прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања.**

2. Предмета (проблема) истраживања

Предмет овог научног истраживања јесу родне идеологије у црногорским аудио-визуелним медијима. Након проглашења независности, Црна Гора започиње процесе евроатлантских интеграција и, као земља у транзицији, интензивно ради на усклађивању различитих сектора друштва са законским и идеолошким оквирима савремених либералних демократија. Ови напори се углавном задржавају на декларативној, нормативно-правној основи, док се *de facto* друштво и даље налази у традиционалним, патријархалним оквирима, што је посебно уочљиво у одређеним аспектима родне/ полне неједнакости. У фокусу нашег интересовања ће бити језичка дискриминација, која је видљива како у начину како жене говоре, тако и у начину на који се о њима говори, а која почива на специфичном, патријархалном културном моделу. Улога медија и медијске писмености у промоцији родних питања и повећању степена родне сензитивности језика је од суштинског значаја, те ћемо том аспекту посветити посебну пажњу. Наиме, у раду ћемо показати како свакодневна дискриминаторна пракса по питању рода и употребе језика имају свој одраз у медијској пракси, која се на тај начин одржава, поспјешује и даље репродукује.

Комисија закључује да је предложени предмет истраживања својом сложеношћу, актуелношћу и значајем у областима дисертације.

3. Библиографија прелиминарних истраживања

Кандидаткиња је приложила прелиминарну библиографију од 48 најзначајнијих библиографских јединица релевантних за истраживање:

1. Blaubergs, M. S. 1980. *An analysis of Classic Arguments Against Changing Sexist Language*. Woman's Studies Int. Q. 3, 135–147.
2. Bojanović, K, Vlahović Andrijašević, M. i Adžić, M. 2018. *Priručnik za lokalne medije o (ne)diskriminaciji, Lokalni mediji protiv diskriminacije*, Podgorica: NVO Ženska akcija.
3. Butler, J. 1999. *Gender Trouble, Feminism and Subversion of Identity*, London and New York: Routledge.

4. Cacciari, C. & Padovani, R. 2007. *Further evidence on gender stereotype priming in language: semantic facilitation and inhibition on Italian role nouns*. Applied Psycholinguistics. 28, pp. 277–293.
5. Cameron, D. 2003. *Gender Issues in Language Change* u: Annual Review of Applied Linguistics 23, SAD: Cambridge University Press.
6. European Commission. 2020. *Commission Staff Working Document*. Brussels, dostupno na: montenegro_report_2020.pdf (europa.eu)
7. Council of Europe. 2013. *Recommendation of the Committee of Ministers to member States on Gender Equality and Media*, dostupno na: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805c7c7e
8. Council of Europe. 2019. *Preventing and Combating Sexism*, Recommendation CM/Rec, dostupno na: https://www.coe.int/en/web/genderequality
9. Council of Europe. 2020. *Gender Equality and Media, Analytical Report – 2019 Data, Gender Equality Commission, Steering Committee on Media and Information Society*, dostupno na: https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/-/council-of-europe-publishes-new-report-on-gender-equality-and-media
10. Daly, M. 2005. *Gender Mainstreaming in Theory and Practice*, Social Politics: International Studies in Gender, State and Society 12 (2005): 433 - 450.
11. Drobnjak, N. i S. Striković. 2017. *Rodni aspekt na lokalnom nivou – priručnik za lokalne službenike/ce i namještenike/ce*, Misija OEBS-a u Crnoj Gori u partnertsvu sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava Crne Gore.
12. European Commission. 2008. *Gender-Neutral Language in the European Parliament*, dostupno na: http://www.europarl.europa.eu/RegData/publications/2009/0001/P6_PUB(2009)0001_EN.pdf
13. Evropski institut za ravnopravnost polova (EIGE), Peking+20: *Akcijska platforma (BPfA) i Europska unija*, Područje J: Žene i mediji, dostupno na: eige.europa.eu.
14. Filipović, J. & Kuzmanović Jovanović, A. 2012. *Vodič za rodno osetljiv pristup medijima u Srbiji, Preporuke i dosadašnja praksa*, Beograd: Uprava za rodnu ravnopravnost Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike Republike Srbije.
15. Filipović, J. 2011. Rod i jezik u: I. Milojević & S. Markov (ur.), *Uvod u rodne teorije (Introduction to Gender Theories)*. Novi Sad: Mediterran Publishing, str. 409–423.
16. Filipović, J. 2009. *Moć reči: ogledi iz kritičke sociolingvistike*, Beograd: Zadužbina Andrejević, Filološki fakultet.
17. Filipović, J. 2011. *Rod i jezik (Gender and Language)*, u: Milojević, I. & S. Markov (ur), *Uvod u rodne teorije (Introduction to Gender Theories)*. Novi Sad: Centar za rodne studije & Mediterran Publishing, pp. 409-423.
18. European Parliament. 2018. *Gender-Neutral Language in the European Parliament*, dostupno na: GNL_Guidelines_EN.pdf (europa.eu)
19. Gill, R. 2007. *Postfeminist Media Culture: Elements of a Sensibility*. European Journal of Cultural Studies, 10 (2). pp. 147-166, dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/251319362_Postfeminist_media_culture_Elements_of_a_sensibility
20. Hobbs, R. 1998. *The Seven Great Debates in Media Literacy Movement*, Journal of Communication, dostupno na: https://www.academia.edu/2866616/The_seven_great_debates_in_the_media_literacy_movement
21. Jarić, V. i N. Radović. 2010. *Rečnik rodne ravnopravnosti, 102 pojma rodne ravnopravnosti za 102 godine osvajanja ženskih ljudskih prava*, Novi Sad: Art print.
22. Kolin, M. i Lj. Čičkarić. 2010. *Ekonomska i politička participacija žena u Srbiji u kontekstu evropskih integracija,* Beograd: Institut društvenih nauka, dostupno na: https://www.academia.edu/23919883/PARTICIPACIJA_%C5%BDENA_U_SRBIJI_U_KONTEKSTU_EVRO

PSKIH_INTEGRACIJA
23. Komar, O. 2019. *Indeks rodne ravnopravnosti za Crnu Goru – 2019*, Podgorica: Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, dostupno na: www.me.undp.org
24. Кузмановић Јовановић, А. (2013). *Језик и род. Дискурзивна конструкција родне идеологије*. Београд: Чигоја штампа
25. Lakoff, R. 1973. *Language and Woman's Place*, Language in Society, Vol. 2, No. 1 Cambridge University Press, pp. 45-80.
26. Macharia, S. (ed.). 2020. Global Media Monitoring Project, Who Makes the News? dostupno na: GMMP2020.ENG_.FINAL_.pdf (whomakesthenews.org)
27. Marin, F. 2018. *Let's Speak Gender – 10 Principles on Gender-Sensitive Communication*, United Nations Development Programme (UNDP), dostupno na: https://www.undp.org/content/dam/rbec/docs/10...
28. Miroiu, M. 2011. *Guidelines for Promoting Gender-Inclusive Curriculum in Higher Education* u: Grünberg, L. (ed.) From Gender Studies to Gender in Studies: Case Studies on Gender-Inclusive Curriculum in Higher Education. Bucharest: UNESCO, European Centre for Higher Education
29. *Monitoring – Rodna osjetljivost crnogorskih medija.* 2013. Podgorica: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti, dostupno na: www.mmp.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rId=151139&rType=2
30. Monstat, 2020. *Žene i muškarci u Crnoj Gori.* Podgorica: Uprava za statistiku, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Crne Gore, dostupno na: monstat.org
31. *Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori 2021 – 2025*, Finalni nacrt za javnu raspravu, dostupno na: https://www.gov.me/dokumenta/41e3ee6a-757a-4684-9763-9fee5e933afd
32. Pauwels, A. 2003. *Linguistic Sexism and Feminist Linguistic Activism* u: J. Holmes & M. Meyerhoff (eds), *The Handbook of Language and Gender*, Blackwell Publishing Ltd, str. 550-570.
33. Pejović, D. 2016. *Rodno ogledalo medija u Crnoj Gori*. Podgorica: UNDP i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Crne Gore
34. Pickett, K. & R. Wilkinson. 2009. *The Spirit Level: Why More Equal Societies Almost Always Do Better*. London: Allen Lane,
35. Savić, S. 2004. *Žena skrivena jezikom medija: kodeks neseksističke upotrebe jezika*. Novi Sad: Futura publikacije.
36. Savić, S. et al. 2009. *Rod i jezik*. Novi Sad: Futura publikacije i Ženske studije i istraživanja.
37. *Socio-ekonomski položaj žena u Crnoj Gori*, Nacionalna konvencija za integraciju Crne Gore u Evropsku Uniju, Evropski pokret Crna Gora, dostupno na: www.emim.org.
38. Swim, J. K., Mallet, R. & Stangor, C. 2004. *Understanding Subtle Sexism: Detection and Use of Sexist Language* u: Sex Roles 51, 117–128.
39. UNESCO. 2009. *Getting the Balance Right, Gender Equality in Journalism*, Brussels: International Federation of Journalists.
40. UNESCO. 2012. *Gender-Sensitive Indicators for Media, Framework of Indicators To Gauge Gender Sensitivity in Media Operations And Content*, Paris.
41. *Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima*. 1948. Generalna skupština Ujedinjenih nacija 217 (III), dostupno na: www.mrs.gov.me
42. *Ustav Crne Gore*, član 18. Internet izdanje. http://gov.me/
43. Vasić, V. (ur.) 2010. *Diskurs i diskursi - Zbornik u čast Svenki Savić*. Novi Sad: Filozofski fakultet, Ženske studije i istraživanja.
44. *Zakon o rodnoj ravnopravnosti*. 2010. Službeni list Crne Gore, broj 73/10. Podgorica, dostupno na: http://www.sluzbenilist.me
45. *Zakon o zabrani diskriminacije*. 2010. Službeni list Crne Gore, broj 46/10. Podgorica, dostupno na: http://www.sluzbenilist.me
46. *Zakon o medijima*. 2020. Službeni list Crne Gore, br. 82/20. Podgorica, dostupno na:

https://www.gov.me/dokumenta/101e4ce0-3a5e-4c04-a81a-5287551a6a82
47. *Zakon o elektronskim medijima*. 2020. Službeni list Crne Gore, broj 46/10. Podgorica, dostupno na: http://www.ministarstvokulture.gov.me
48. Zaštitnik građana, 2010. *Uputstva za standardizovani nediskriminatorni govor i ponašanje*, dostupno na: https://ravnopravnost.org.rs/wp-content/uploads/2017/03/Upustvo-Zastitnika-gradjana-za-nediskriminatorne-standarde.pdf

4. Циљеви истраживања

Циљеви

Циљ овог истраживања јесте да покаже у којој мери је идеологија евроатланских интеграција, доминантна у црногорском јавном дискурсу од проглашења независности, утицала на родне идеологије у одређеним доменима јавног дискурса у тој држави, са посебним акцентом на (не)равноправност у медијима, коју је могуће сагледати кроз начин како жене говоре и како се о њима говори, теме које се у медијима обрађују, али и начин на који се остварује медијски дискурс, уз анализу степена родне сензитивности црногорског језика.

Општи циљ ове дисертације јесте да укаже на перпетуирање родне неравноправности у црногорском друштву и црногорским медијима, који се међусобно преплићу и условљавају, те који опстају упркос декларативној посвећености Црне Горе да усклади своје јавне политике са оним у либералним западним демократијама, чији део Црна Гора претендује да постане (кроз процесе тзв. евроатланских интеграција). Осим тога, један од циљева дисертације јесте и да укаже на могућа решења како би медијски дискурс у Црној Гори постао егалитарнији.

Хипотезе

Основна хипотеза се односи на међусобну узрочно-последичну везу између степена родне равноправности у друшту и медијима: положај жене у савременом (црногорском) друштву се рефлектује на квалитет и квантитет њене медијске репрезентације, а таква слика се даље, имајући у виду неоспорну улогу медија у формирању и очувању (родних) идеологија, прихвата као стандард у колективној свести.

Остале хипотезе:

- Постоји значајна дискрепанција између нормативно-правне и реалне парадигме по питању родне равноправности у Црној Гори;
- Црногорско друштво није изашло из патријархалних оквира, већ га још увијек одликују стереотипи, предрасуде и традиционална родна дихтомија, која се огледа у друштвеним, политичким, економским и културним неједнакостима;
- Побољшање степена родне равноправности мора да буде заједничка борба институција и појединаца, те стога кључни проблем представља колективна свест коју карактеришу наслеђени традиционални модели, који су укоријењени у култури, религији, обичајима;
- Улога медија у промоцији родних питања је есенцијална, будући да они допиру до свих чланова друштва и имају дубокосежне и далекосежне последице на перцепцију реалности, а да су новинари умногоме носиоци друштвених промена;
- Степен личне освијешћености медијских актера и актерки се рефлектује на начин на који они представљају дати проблем и говоре о њему, при чему првенствено мислимо на родну перцепцију и уопштено сва питања која се тичу маргинализованих група у Црној Гори;

- Промена слике жене у медијима, путем одабира тема и начина извештавања, директно би утицала на постојећи когнитивно-културни модел везан за њу, што би позитивно утицало и на промену њеног статуса у друштву;
- Повећање степена родне сензитивности језика у медијима би временом довело и до родно сензитивније употребе језика како у лингвистичким, тако и нелингвистичким круговима.

5. Очекивани резултати

Ауторка очекује да се постављене хипотезе и циљеви овог рада након истраживања реализованог у теоријском оквиру критичке социолингвистике и критичке анализе дискурса потврде, то јест да ће се утврдити постојање дисбаланса у односу *de iure* и *de facto* стања родне равноправности у Црној Гори, те низак степен родне освешћености у црногорском друштву, медијима и медијским садржајима, али и њихову међусобну повезаност и условљеност. Верујемо, такође, да ће ово истраживање утврдити да и медијски актери/актерке и остали учесници/учеснице истраживања понекад и несвесно одржавају и репродукују стереотипе и предрасуде, како језичке, тако и нејезичке.
Коначно, истраживање и целокупни рад би требало да има и еманципаторски карактер, будући да се надамо да ће испитанике и испитанице из црногорских медија сензибилисати на питања једнакости по основу рода, што ће помоћи смањењу свих облика дискриминације у јавном дискурсу, али и указати на огроман значај развоја медијске писмености и критичког приступа свим медијским садржајима.
Поред свега наведеног, верујемо да ће ово истраживање бити полазна тачка за бројна друга истраживања различитих облика дискриминаторних пракси у црногорским медијима.

6. План рада
Корпусом истраживања - мониторинга - биће обухваћене емисије информативног и забавног карактера три ТВ емитера, од чега је један државни (РТЦГ1), а два приватна (ТВ Прва у ТВ Вијести). Приликом анализе датог медијског дискурса, истраживачки фокус биће усмерен на анализу и деконструкцију значења следећих елемената: *ко* (је у вијестима и ко их говори), *шта* (теме и садржај) и *како* се говори (са акцентом на родно сензитиван језик).
Осим емитованих саджаја, ауторка ће такође анализирати и саму структуру менаџмента датих медијских кућа, како би добила податке о начину запошљавања, проценту запослених жена и позиције на којима се оне налазе, као и анализи постојећих и планираних активности по питању родне равноправности, али ће и интервјуисати креаторе датих медијских садржаја.
Коначно, интевјуи ће бити спроведени и са испитаницима који нису запослени у медијској индустрији, однсоно особе из различитих образовних и старосних група, како би се добио увид у опште ставове везане за родну (не)равноправност у друштву и у медијима.
Коначно, ауторка ће интервју спровести и међу студентима и студенткињама новинарства са Факултета политичких наука Универзитета Црне Горе, те актерима кампање *Бирајмо шта гледамо*, коју су реализовали УНИЦЕФ и Агенција за електронске медије.

7. Методе истраживања
Истраживање ће се првенствено заснивати на квалитативној и квантитативној анализи медијског дискурса, односно на мониторингу родне перспективе у медијима кроз одабране ТВ емитере и емисије.

Други део истраживања ће обухватити полу-структурирани интервју са медијским актерима и актеркама који су ангажовани за креирање медијских садржаја обухваћених мониторингом.
Трећи дио истраживања ће садржати еманципатрске фокус - мешане групне интервјуе, чији резултати треба да покажу ставове, мишљења и закључке о стању родне равноправности у савременом црногорском друштву и медијима.

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ КАНДИДАТА:
НАПОМЕНА: Јелена Самарџић

На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да је Јелена Самарџић подобна за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема, Родне идеологије у савременим црногорским медијима – кроз критичку анализу телевизијског дискурса, подобна за израду докторске дисертације у области критичка анализа дискурса.

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је др Ана Кузмановић Јовановић подобна за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидата Јелене Самарџић и предложене теме докторске дисертације а да се за ментора именује Ана Кузмановић Јовановић, редовна проф. Филолошког факултета у Београду.

Комисија:

1. Др Ана Кузмановић Јовановић, редовна професорка, Филолошки факултет, Београд
2. Др Јелена Филиповић, редовна професорка, Филолошки факултет, Београд
3. Др Валентина Бошковић, доценткиња, Универзитет Сингидунум, Београд